

Směrnice vedoucího Ateliéru arteterapie PF JU č. 1/2022

Část I.

Obecná ustanovení

Čl. 1

- I. Tuto směrnici vydává vedoucí ateliéru arteterapie (dále též jen „vedoucí ateliéru“) na základě na základě čl. 22 opatření děkana č. 7/2017 ve znění změn provedených opatřením děkana č. 8/2019 a změn provedených opatřením děkana č. 11/2021 (dále jen „opatření děkana“).

- II. Tato směrnice zejména konkretizuje pravidla obsažená v opatření děkana týkající se státní závěrečné zkoušky (dále jen „SZZ“) nebo její části garantované ateliérem. Dále může ukládat povinnosti jednotlivým členům ateliéru, a to za účelem realizace postupů stanovených opatřením děkana.

Část II.

Oborově zaměřená část SZZ

Čl. 2

Zkouška z předmětu SZZ

- I. SZZ zahrnuje tři samostatně hodnocené zkoušky z jednotlivých předmětů SZZ (dále jen „zkouška z předmětu SZZ“):
 - ART / 7Q1 – Arteterapeutická metodika a interpretační postupy
 - ART / 7Q2 – Psychologie a psychopatologie
 - ART / 7Q3 – Dějiny umění

Čl. 3

Zkouška z předmětu SZZ ART / 7Q1 – Arteterapeutická metodika a interpretační postupy

- I. Do zkoušky ústí tyto povinné předměty:
 - ART / 7AVD1 - Výcvik v analýze výtvarného díla I
 - ART / 7UART - Úvod do arteterapie
 - ART / 7SZA1 - Sebezkušenostní ateliér I
 - ART / 7ATI1 - Autobiografická tvorba a její interpretace I
 - ART / 7AVD2 - Výcvik v analýze výtvarného díla II
 - ART / 7ATI2 - Autobiografická tvorba a její interpretace II

ART / 7SZA2 - Sebezkušenostní ateliér II
ART / 7TEB - Teorie barev
ART / 7PXE1 - Praxe v zařízení I
ART / 7ZAM - Základy arteterapeutické metodiky
ART / 7AAT1 - Ateliér abreakčních technik I
ART / 7PVP1 - Praktický výcvik v projektivní arte skupině I
ART / 7PPV - Psychopatologie výtvarného výrazu
ART / 7PXE2 - Praxe II
ART / 7AAT2 - Ateliér abreakčních technik II
ART / 7PVP2 - Praktický výcvik v projektivní arte skupině II
ART / 7ARTS - Současné arteterapeutické směry
ART / 7UPS - Umění a psychoanalýza
ART / 7SYSY - Výtvarná symbolika a symptom
ART / 7FYLO - Fylogeneze a ontogeneze výtvarného výrazu
ART / 7INT1 - Interpretační (arte) postupy I
ART / 7AKT1 - Ateliér kombinovaných technik a aktivit I
ART / 7AKT2 - Ateliér kombinovaných technik a aktivit II
ART / 7INT2 - Interpretační (arte) postupy II
ART / 7PXE3 - Praxe III
ART / 7BALI - Balintovské skupiny modifikované pro arteterapii
ART / 7KTC - Kvinternocolor

- II. Zkouška má ústní formu. Čas určený na přípravu je přibližně 20 minut. O výsledku zkoušky rozhoduje komise na základě posouzení úrovně znalostí arteterapeutické metodiky a interpretačních postupů a na základě praktické aplikace znalostí na předložené výtvarné produkci. Zkouška prověřuje schopnost studenta na předložených artefaktech uplatnit znalost teoretických východisek a praktických dovedností při metodickém vedení klienta. Student by měl být schopen interpretovat výtvarnou produkci klienta a stanovit pracovní hypotézu, rozpoznat potenciální výtvarnou patologii (i v subklinické podobě) a doporučit odpovídající terapeutický postup i metodické vedení, které koresponduje s postupy projektivně-intervenční arteterapie.
- III. Tematické okruhy zkoušky jsou:
1. Podoby kompoziční výstavby artefaktu s ohledem na dynamizující prvky v produkci.
 2. Práce s barvou a její funkce v artefaktu, možnosti interpretačního využití symboliky barev.

3. Psychologická a výtvarná typologie klienta a jejich výtvarná metafora.
4. Účinné faktory v arteterapii, jejich uplatnění při metodické práci s artefaktem.
5. Výtvarná metafora emočního a kognitivního vývoje s odkazem na vývojové etapy výtvarného projevu.
6. Ontogenetický model v arteterapii (pojetí V. Lowenfelda) a jeho přesah k fylogenetické metafoře.
7. Výtvarná symbolika a symptom, znaky výtvarného regresu, redukovanosti a fixace v produkci klienta.
8. Metodické postupy a výtvarné vedení klienta uplatnitelné v intervenční arteterapii, rozdíl při jejich použití s ohledem na diagnózu a věk klienta.
9. Obraz jako metafora – interpretační postupy při práci s artefaktem, latentní terapeutické a interpretační obsahy metodických postupů.
10. Etapy psychosexuálního vývoje osobnosti a obranné mechanismy, jejich funkce a výtvarné indikátory v artefaktu.
11. Sen a mechanismy snové práce jako paralela k procesu tvorby obrazu, podobnosti a rozdíly mezi procesem vzniku artefaktu a snovou prací.
12. Formální a obsahové aspekty artefaktu, jejich možné podoby a významy v artefaktu.

Tematické okruhy nejsou shodné s otázkami, na něž student odpovídá.

- IV. Student si vylosuje jeden tematický okruh.
- V. Čas trvání zkoušky je přibližně 50 minut. Zkouška je rozpravou nad vylosovaným tématem a prezentací teoretických a praktických znalostí studenta nad předloženou výtvarnou produkcí. Komise v průběhu zkoušky pokládá studentovi doplňující otázky.

Čl. 4

Zkouška z předmětu SZZ ART / 7Q2 – Psychologie a psychopatologie

- I. Do zkoušky ústí tyto povinné předměty:
 - ART / 7UPSY - Úvod do psychologie
 - ART / 7PSPV - Psychologie pomáhajících vztahů
 - ART / 7PSDG - Psychodiagnostika
 - ART / 7PSPR - Psychologické praktikum

ART / 7ULPE - Úvod do léčebné pedagogiky
ART / 7ZPSP - Základy psychopatologie
ART / 7ZPST - Základy psychoterapie
ART / 7APDD - Arteterapeutické přístupy k dětem a dospívajícím
ART / 7DYPT - Dynamická psychoterapie
ART / 7KIN - Krizová intervence
ART / 7ETNA - Etické normy pro arteterapeuty

- II. Zkouška má ústní formu. Čas určený na přípravu je přibližně 20 minut. O výsledku zkoušky rozhoduje komise na základě posouzení úrovně základní orientace v tematických okruzích, schopnosti uvažovat nad nimi z teoretického i z praktického hlediska. Výkon je hodnocený jednou známkou.
- III. Tematické okruhy zkoušky jsou:
1. Psychologie jako věda. Vývoj psychologických přístupů ke zkoumání duševního života. Biologický, behavioristický, psychodynamický, fenomenologický, gestalt, kognitivní a kulturní přístup. Metody a etické otázky psychologie jako vědy a jako profesní disciplíny.
 2. Osobnost a její biopsychosociální a spirituální rozměr. Poruchy osobnosti (dělení, možnosti terapie, využití arteterapie).
 3. Biologická a psychologická determinace lidské psychiky. Základní teorie vývoje (Piaget, Freud, Erikson, Mahlerová, Kohlberg apod.).
 4. Vědomí a nevědomí. Vývoj psychologického zkoumání vědomí, vymezení základních pojmů. Funkce vědomí. Změněné stavy vědomí. Nevědomí a jeho různá pojetí. Pozornost. Problematika svobodné vůle.
 5. Senzorické a percepční procesy. Individuální rozdíly v percepčních procesech. Představy a mentální reprezentace. Vjemy a představy. Druhy představ. Procesy asociace představ. Mentální reprezentace poznatků. Mentální manipulace s představami. Teorie mysli, mentální modely.
 6. Jazyk a myšlení. Vlastnosti jazyka, osvojování si jazyka. Myšlení a řeč – Piaget, Vygotský. Kognitivní vývoj a faktory, které ho ovlivňují. Poruchy kognitivního vývoje. Demence a mentální retardace (projevy, typy, charakteristika výtvarného projevu a využití arteterapie).
 7. Představy, fantazie (a jejich vývojová specifika), tvořivost, faktory ovlivňující vývoj tvořivosti. Konvergentní vs. divergentní myšlení. Denní snění.

8. Emoce a motivace - základní charakteristika, přístupy, vývoj emocí a motivace a faktory, které ho ovlivňují, poruchy emocí a vůle, afektivní poruchy. Motivace v kontextu psychoterapie.
9. Psychoterapie - základní pojmy, přístupy (psychodynamické přístupy, humanistická psychoterapie, KBT atd.), specifika psychoterapie u dětí a dospělých, specifika psychoterapie u různých typů diagnóz; postavení arteterapie v rámci psychoterapie.
10. Osobnost psychoterapeuta, resp. arteterapeuta. Etika a morální hodnoty v psychoterapii. Kultivace, péče o sebe a profesní a osobnostní rozvoj psychoterapeuta. Duševní zdraví a psychohygiena psychoterapeuta. Syndrom vyhoření a jeho prevence. Supervize, intervize, balintovské skupiny.
11. Specifika přístupu k dětem v psychoterapii, resp. v arteterapii. Psychické potíže dětí v předškolním věku, v období školní docházky a v dospívání, možnosti a specifika psychoterapie a arteterapie u dětí a dospívajících, rodinné kontexty psychoterapie, resp. arteterapie.
12. Psychodynamická psychoterapie. Psychodynamické teorie osobnosti, charakteristické konstrukty a pojmy psychodynamických terapeutických škol, základy psychoanalytického pojetí lidské psychiky a jeho důsledky pro terapeutickou práci s klienty. Pojetí S. Freuda, A. Freudové, M. Mahlerové, M. Kleinové, D. Winnicotta, O. Kernberga apod. Základy analytické psychologie C. G. Junga a jeho následovníků.
13. Sociální komunikace. Jazyk v sociálních souvislostech – řečové akty, komunikace. Pygmalion-efekt a Golem-efekt v kontextu psychoterapie. Rozhovor v psychoterapii. Komunikační dovednosti.
14. Základní typy zátěžových situací (frustrace, stres, konflikt, deprivace) a mechanismy adaptace na ně (copingové strategie, obranné mechanismy).
15. Zátěž a krize. Druhy krizí, krizová intervence, možnosti uplatnění arteterapie v rámci krizové intervence.
16. Psychologická diagnostika. Rozdíl mezi klinickými a testovými metodami. Dělení psychodiagnostických metod. Standardizace a objektivita testových metod. Využití projekce v rámci psychodiagnostiky. Projektivní metody v psychodiagnostice dětí a dospělých - dělení projektivních metod (s důrazem na kresebné projektivní metody), rizika použití projektivních metod. Přínos psychodiagnostiky pro arteterapii.
17. Neurotické poruchy (příčiny, projevy, teoretické přístupy, terapie, možnosti využití arteterapie), psychosomatické obtíže, vliv úzkosti na rozvoj psychických obtíží, somatoformní obtíže.

18. Psychotické poruchy a schizofrenie (příčiny, projevy, možnosti terapie, charakteristika výtvarného projevu a využití arteterapie v terapii psychotiků).

19. Závislostní chování, návykové a impulzivní poruchy (alkoholové a nealkoholové závislosti, patologické hráčství a další varianty návykového a impulzivního chování, příčiny, terapie, využití arteterapie, charakteristika výtvarného projevu). Poruchy příjmu potravy (příčiny, projevy, terapie, možnosti arteterapie, charakteristika výtvarného projevu osob s poruchami příjmu potravy).

Tematické okruhy nejsou shodné s otázkami, na které student odpovídá.

IV. Student si vylosuje jeden okruh.

V. Čas trvání zkoušky je přibližně 20 minut. Student v průběhu zkoušky prokazuje orientaci ve vylosovaném tématu, komise mu pokládá doplňující otázky. Tyto otázky se nemusejí týkat jen tématu samotného, ale mohou být směřovány i k jeho výtvarně metaforické hodnotě a přesahu směrem k arteterapeutické praxi.

Čl. 5

Zkouška z předmětu SZZ ART / 7Q3 – Dějiny umění

I. Do zkoušky ústí tyto povinné předměty:

ART / 7DUM1 - Dějiny umění I

ART / 7PUM1 - Psychologie umění I

ART / 7DUM2 - Dějiny umění II

ART / 7TEB - Teorie barev

ART / 7PUM2 - Psychologie umění II

ART / 7DUM3 - Dějiny umění III

ART / 7TEK - Teorie kultury

II. Zkouška má ústní formu. Čas určený na přípravu je přibližně 20 minut. O výsledku zkoušky rozhoduje komise na základě studentových znalostí dějin umění a jeho schopnosti aplikovat tyto znalosti na arteterapeutickou problematiku. Kromě základních věcných vědomostí se hodnotí i schopnost transferu do osobní psychologické problematiky a jejího výtvarného vyjádření. Výkon je hodnocený jednou známkou.

III. Tematické okruhy zkoušky jsou:

1. "Umění" pravěku a starověku: funkce obrazu, magické myšlení, jeskynní malby, megalitická architektura, Egypt a kultury Blízkého východu, zikkurat, pyramida, chrám, kánon, hieratická perspektiva, Achnatonova revoluce.
2. "Umění" starověkého Řecka a Říma: lidské tělo jako systém proporcí, civilní a chrámová architektura, antické iluzivní malířství, římský sochařský portrét, postavení umělce ve společnosti.
3. Rané křesťanství a Byzanc: klasicismus, naturalismus a abstrakce v pozdně římském umění, vztah křesťanství k obrazu, katakomby, teologie ikony, ikonostas, ikonoklasmus, raně křesťanská a byzantská architektura, mozaiky.
4. "Umění" středověku: konceptualismus raně středověkého zobrazení, Velká Morava, karolínská a otonská renesance, rotunda, románská bazilika, gotická katedrála, iluminace, desková malba, realismus ve 13. století, Giotto di Bondone a Simone Martini, nové obrazové typy a mystika ve 14. století, umění na dvoře Karla IV., mezinárodní sloh kolem roku 1400, naturalismus a idealismus.
5. Flámská a raná italská renesance: Robert Campin, bratři Eyckové a Rogier van der Weiden – skrytý symbolismus a realismus detailu, Filippo Brunelleschi a objev centrální perspektivy – Masaccio, Paolo Ucello a Piero della Francesca, Leon Battista Alberti a kodifikace neoklasické estetiky, emancipace umělců, mimesis, disegno, využití grafiky, pozdně gotické sochařství.
6. Italský a středoevropský manýrismus: vrcholná renesance a proměny funkce obrazu ve 20. letech 16. století: Leonardo, Michelangelo, Raffael a jeho žáci, Giorgio Vasari a nová estetika 16. století, manýristická barevnost, umění na dvoře Rudolfa II.
7. Baroko vliv reformace a Tridentského koncilu na umění, obraz jako součást propagandy, útok na smysly diváka, iluzivní malba, Caravaggio a Gian Lorenzo Bernini – světlo, barva a perspektiva v 17. a 18. století, Petrus Paulus Rubens a Rembrandt van Rijn – flámská a holandská malba, radikální baroko, barokní klasicismus a realismus.
8. 19. století: Jacques Louis David a neoklasicismus kolem 1800, William Blake – osobní symbolika a mytologie jako vyjádření pozice jedince na prahu industriální éry, rozvoj technických obrazů daguerrotypie a fotografie, historizující tendence, nacionalismus, pařížský Salon, od romantismu a realismu k impresionismu a symbolismu, hledání nového slohu – secese (Eugene Delacroix, Gustave Courbet, Eduard Manet, Claude Monet, skupina Nabis, hnutí Arts and Crafts).
9. Umění 1. poloviny 20. století vznik prvních moderních uměleckých směrů před první světovou válkou (fauvismus, kubismus, expresionismus, Henri Matisse, Pablo Picasso, skupina Der Blaue Reiter a Die Brücke) a počátky abstrakce (Vasilij Kandinskij, František Kupka, Kazimir

Malevič, Piet Mondrian), meziválečné umění (návrat k řádu, nová věcnost, dada, surrealismus, sovětská avantgarda, klasicismus diktátorských režimů a jeho patologický potenciál, funkcionalismus, design, Marcel Duchamp, Max Ernst, Alexander Rodčenko, Le Corbusier, Ludwig Mies van der Rohe).

10. Umění 2. poloviny 20. století až současnost: vliv politických ideologií na situaci umění v poválečném období (USA vs SSSR), abstrakce vs figurální malba (abstraktní expresionismus, hard-edge painting, minimalismus, socialistický realismus, pop-art, Jackson Pollock, Andy Warhol, Sol LeWitt), nová média a nové umělecké strategie (performance, happening, instalace, body art, land art, Joseph Kosuth, Robert Smithson, Petr Štembera, Milan Knížák), dematerializace umění (konceptuální umění), postmodernismus (Robert Venturi) a postkonceptualismus.

Tematické okruhy jsou/nejsou shodné s otázkami, na které student odpovídá.

- IV. Student si vylosuje jeden okruh.

- V. Čas trvání zkoušky je přibližně 20 minut. Student v průběhu zkoušky prokazuje orientaci ve vylosovaném tématu a komise mu může položit doplňující otázky. Tyto otázky se nemusejí týkat jen tématu samotného, ale mohou být směřovány i k jeho výtvarně metaforické hodnotě a přesahu směrem k arteterapeutické praxi.

Část III.

Kvalifikační práce

Čl. 6

Obsahové a formální požadavky

- I. Minimální rozsah bakalářské práce činí 80 000 znaků včetně mezer. Do uvedeného rozsahu se započítávají i např. všechny formální náležitosti práce včetně titulní strany a prohlášení podle čl. 20 odst. 9 písm. d) opatření děkana; nezapočítávají se však přílohy práce. Maximální rozsah bakalářské práce činí 160 000 znaků včetně mezer. Ve výjimečných a odůvodněných případech může vedoucí ateliéru na návrh vedoucího práce rozhodnout o přijetí rozsáhlejší práce. Práce však nesmí mít menší než uvedený rozsah.
- II. Práce musí obsahovat titulní stranu dle vzoru uvedeného na webu fakulty, viz https://www.pf.jcu.cz/education/kvalifikacni_prace-titul.php, dále prohlášení dle čl. 20 odst. 9 písm. d) opatření děkana, abstrakt se seznamem klíčových slov v českém a anglickém jazyce, zadání práce, obsah práce, samotný text práce, seznam použitých pramenů (pokud na ně práce odkazuje) a seznam použité literatury, a to přesně v uvedeném pořadí. Každá z uvedených náležitostí musí začínat na samostatné straně.
- III. Citace v bakalářské práci budou provedeny dle normy American Psychological Association (APA). Konkrétní příklady jsou uvedeny níže.
 1. Citace knihy, jeden autor:
Piorecký, K. (2011). *Česká poezie v postmoderní situaci*. Academia.
 2. Citace knihy, dva autoři:
Kožmín, Z., & Trávníček, J. (1998). *Na tvrdém loži z psího vína*. Jota-Books.
 3. Citace knihy, tři autoři:
Svobodová, J., Svobodová, D., & Gejgušová, I. (2010). *Zdroje a cíle jazykové popularizace*. Ostravská univerzita, Pedagogická fakulta.
 4. Citace knihy, více než tři autoři:
Řeřichová, V., Sladová, J., Váňová, K., & Homolová, K. (2008). *Literatura pro děti a mládež anglicky mluvících zemí*. Hanex.
Řeřichová, V. et al. (2008). *Literatura pro děti a mládež anglicky mluvících zemí*. Hanex.

5. Citace editované knihy nebo sborníku:

Fic, I. (Ed.). (1995). *Židé a Morava: sborník příspěvků z konference konané Kroměříži v říjnu 1994*. Muzeum Kroměřížska.

Kopáč, R., & Jirkalová, K. (Eds.). (2004). *Antologie nové české literatury 1995-2004*. Fra.
 6. Citace knihy bez autora nebo editora:

Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. (2003). Academia.
 7. Citace článku z časopisu:

Bláhová, K. (2010). Hravě! – Autenticky! Napříč literárními časopisy devadesátých let. *Host*, 26 (7). 15-21.
 8. Citace článku z internetového časopisu:

Novotný, V. (2000). Ženy jsou kritické – ale ne literárněkritické! *Dobrá adresa* [online]. 1(9) [cit. 2012-02-26]. Dostupné z WWW:
<http://www.dobraadresa.cz/2000/DA09_00.pdf>.
 9. Citace článku na internetu v rámci jiného zdroje než časopis:

Onufer, P. (2012). Příběh inženýra lidských duší: Dvojí čtení názvu románu [online]. In *Literární.cz. Světová literatura živě*. [cit. 2012-02-26]. Dostupné z WWW:
<http://www.literarni.cz/rubriky/aktualni/clanky/pribeh-inzenyra-lidskych-dusi-dvoji-cteninazvu-romanu_8810.html>.
 10. Citace článku ze sborníku či zeditované knihy:

Kvítková, N. (2009). Proměny a úpravy písně Jesu Kriste, šchedrý kněže. In Uličný, O. (Ed.), *Eurolingua & Eurolitteraria 2009* (91-96). Technická univerzita Liberec.
 11. Citace nepublikované diplomové, disertační aj. práce:

Vala, J. (2004). *Výzkum čtenářské recepce lyrické poezie metodou sémantického diferenciálu*. Nepublikovaná disertační práce. Univerzita Palackého.
- IV. Kromě základních znalostí z psychologie, psychoterapie, dějin umění a dalších oborů by práce měla dokládat zejména osvojení si specifické arteterapeutické metodiky, která je jádrem studia v Ateliéru arteterapie PF JU.
- V. Bakalářská práce je posuzována dle následujících kritérií:
Hodnotí se zejména náročnost tématu práce a její přínos pro obor. Dále se hodnotí, zda byly naplněny cíle práce, jak vyplývají ze zadání a jsou konkretizovány v úvodu práce (příp. na začátku praktické části práce v podobě otázek, příp. hypotéz). Při posouzení obsahu bakalářských prací se dále zohledňuje především rozsah zpracovávaného tématu, časová náročnost práce v terénu, množství získaných dat i vlastní podíl práce diplomanta. Z práce by

mělo být jasné, že student identifikoval hlavní problémy obsažené v tématu, umí pracovat s odbornou literaturou, případně dalšími informačními zdroji, je schopen elementárního kritického myšlení a dokáže srozumitelně formulovat své myšlenky. Předpokladem kladného posouzení práce je dodržení profesionální etiky studentem během přípravy práce. Při posouzení formální stránky bakalářských prací se konečně přihlíží k jejich gramatické a stylistické úrovni. Za samozřejmé se předpokládá zvládnutí odborného terminologie psychologických a psychoterapeutických oborů na úrovni vyčtené v požadavcích k SZZ. Práce rovněž musí splňovat požadavky kladené na citace.

Část IV.

Závěrečná ustanovení

Čl. 7

Závaznost, aplikovatelnost a výklad směrnice

- I. Pravidla obsažená ve směrnici jsou závazná pro všechny, jichž se týkají, a to i pro vedoucího ateliéru. Změna v osobě vedoucího nemá na pravidla uvedená v této směrnici vliv.
- II. Změny v pravidlech lze činit jen vydáním nové směrnice, a to postupem podle čl. 22 odst. 3 a 4 opatření děkana.
- III. Vyjde-li najevo rozpor směrnice vedoucího ateliéru s některým opatřením děkana, proděkana, rektora, prorektora, vnitřním předpisem JU nebo PF nebo se zákonem, použije se přednostně ustanovení, které není obsaženo ve směrnici vedoucího ateliéru.
- IV. Výkladem směrnice je pověřen proděkan pro studium. Je-li to vhodné či nezbytné, vyžádá si před provedením výkladu stanovisko vedoucího ateliéru.

Čl. 8

Zrušující ustanovení

Zrušuje se směrnice vedoucího ateliéru arteterapie č. 1/2017, vyjma výčtu konkrétních předmětů, které ústí ke zkoušce, a to pro studenty studijního programu Psychologie pod kódem akreditace B7701. Pro studenty studijního programu Arteterapie pod kódem akreditace B0313A230011 je tato nová směrnice platná v plném rozsahu.

Čl. 9

Účinnost

Tato směrnice nabývá účinnosti 1. 9. 2022

V Českých Budějovicích 20. 2. 2022

PhDr. Yvona Mazehóová, Ph.D.
vedoucí Ateliéru arteterapie